

Numărul 26. Oradea-mare 27 iunie (9 iulie) 1899. Anul XXXV.

Apare duminica. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2 de an 4 fl., pe 3 luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei

A DECEA ANIVERSARĂ A MORȚII LUI EMINESCU.

O scrisoare inedită a lui Eminescu.

La 15/27 iunie an. c. împlinindu-se de cece ani de la moartea genialului nostru poet Mihail Eminescu, venim să-I aducem prinosul stimei, dedicând de asta-dată aproape toată revista noastră memoriei sale. Nu numai o datorie generală culturală-literară ne împune aceasta; ci totodată îndeplinim și un act de pietate anume din partea „Familiei“, căci aici ș-a făcut Eminescu apariția în literatura română și tot aici ș-a publicat la încheierea carierei sale literare cele mai frumoase poezii lirice.

Începem seria publicațiilor noastre cu un fragment din o scrisoare particulară inedită a lui Eminescu adeseată în vara anului 1883 primului redactor al revistei noastre.

În primăvara aceluși an, Iosif Vulcan petrecând în București la sesiunea generală a Academiei Române, a avut plăcerea să asiste și la o serată literară la dl Titu Maiorescu. În aceea neuitatul nostru Eminescu a cetit șapte dintre cele mai noue poezii ale sale, cari au electrisat pe toți și au fost întâmpinate cu aplauze entusiaste.

Dl Maiorescu, afabil și gentil ca totdeauna, a rugat pe ilustrul poet să dea poeziile acelea „Familiei“. Eminescu a consimțit cu plăcere, căci astfel revini la vechia sa vatră și poeziile (S'a dus amorul, Când amintirea, De-acuma, Ce e amorul, Pe lângă plopii fără soți, Și dacă) apărură pentru prima-ooră în „Familia“ din 1883 și una (Din noaptea . . .) în 1884.

Întorcându-se acasă, redactorul nostru a trimis autorului un modest onorar, la care Eminescu i-a răspuns prin o scrisoare mai lungă. Din nenorocire coala a doua a scrisorii s'a pierdut și astfel nu putem reproduce decât partea primă. Aceasta nu numai este un titlu de mândrie a „Familiei“, ci totodată ne arată

fondul de cugetare al poetului nemulțumit, pessimist; prin urmare contribuie la cunoașterea caracterului său. Scrisoarea începe astfel:

»Mult stimată Domnule și amice,

»Mulțumesc pentru onorarul trimis — *cel întâiu pentru lucrări literare pe care l-am primit vr'odată 'n viață.* În România domnește demagogia și în politică și în literatură; precum omul onest rămâne aci necunoscut în viața publică, astfel talentul adevărat e înecat de buruiana rea a mediocrităților, a acelei școale care crede a putea înlocui talentul prin impertinență și prin admirație reciprocă.

»Iartă-mi, stimată amice, acest ton polemic, dar te asigur că *a fost pentru mine o rară mângăere de-a me vedea remunerat dintr'un colț atât de depărtat al României din Oradea-mare,* — când în țara mea proprie nu voi ajunge nici când să însemnez ceva, excepție făcând de cercul restrâns al câtorva amici. *Ș-apoi să nu fiu pessimist?*

»Grecii noștri au o ură atât de înrădăcinată și de instinctivă în contra a tot ce e românesc, încât chiar studiul regulat al limbii și istoriei noastre nu se va face aci, decât după ce acești oameni vor dispărea prin degenerare și stingere fizică — ceea ce sperăm de la Dumnezeu că se va întâmpla îndestul de curând.

»În mediul străin în care trăim, cu immi-

grarea greco-bulgară care, încă la 1857, avea școlii grecești în București și care adă încă pronunță limba noastră peltic, nu e cu puțină nici politică națională, nici literatură națională. Peste aceasta se mai adaogă, că cei mai mulți dintre acești indiviși își petrec tinerețele la Paris, de unde ne vin cu totul stricați, imbibați cu idei străine de cosmopolitism, șarlatani deseversii, căutând a trăi *fără muncă* din spinarea poporului nostru. Necunoscători de țară, de popor, de datină — ei ved în maimuțarea ipercivilizațiunii franceze idealul poporului românesc.

»Putea-se-va să-l facem, prin muncă și stăruință, să-și vie în fire, să devie oameni folositori și Românimii . . . (Urmarea lipsește.)

Poesii de Eminescu.

— Din ultimele ce-a publicat în „Familia”. —

S'a dus amorul . . .

S'a dus amorul, un amic

Supus amândurora

Și cânturilor mele dic

Adio, tuturora;

Uitarea le închide 'n scrin

Cu mâna ei cea rece

Și nici pe buze nu-mă mai vin

Și nici prin gând mi-or trece.

Atâta murmur de isvor,

Atât senin de stele

Și un atât de trist amor

Am îngropat în ele;

Din ce noian îndepărtat

Au resărit în mine

Și câte lacrimi au picat

Pe ele, pentru tine;

Cum străbateată atât de greă

Din jalea mea adâncă

Și cât de mult îmi pare rău

Că nu mai sufăr încă,

Că nu mai vrei să te arăți

Venindu-mă de departe

Cu ochii mari, înamorați,

Renăscători din moarte,

Să mi se pară că tu creșci,

De cum resare luna,

În umbra dulcilor povești

Din nopți o mie una,

Că me privești cu-acel suris

Ce-ți luminează 'n față,

Că faci din viața mea un vis,

Din visul meu o viață.

Da, eră vis senin de tot,

De trebuia să ăară;

Din umbra vremilor nu pot

Să-l fac să vie iară.

Prea mult un ânger mi-ai părut

Și prea puțin femeie,

Ca fericirea ce-am avut

Să fi putut să stee.

Și poate că nici este loc

Pe-o lume de miserie

Pentr'un atât de sfânt noroc

Străbătător durerii.

„Familia” 1883 nr. 17.

Ce e amorul ?

Ce e amorul? E un lung

Prilej pentru durere,

Căci mi de lacrimi nu-ți ajung

Și tot mai multe cere;

De-un semn în treacă de la ea

El sufletul ți-l leagă,

Încât să n'o mai poți uită

Viața ta întreagă;

Dar încă de te-asteaptă 'n prag,

În umbră de unghere,

Unde se 'ntimpin drag cu drag

Cum inima le cere.

Dispar și ceruri și pământ,

Și pieptul te se sbate,

Și tot atâră de-un cuvânt

Șoptit pe jumătate.

Te urmăresce săptămâni

Un pas făcut a lene,

O dulce strângere de mână,

Un tremurat de gene,

Ș-atunci e scris ca viața tu

De doru-ți să nu 'ncapă,

Oi s'o cuprind' asemenea

Lianelor din apă.

„Familia” 1883 nr. 29.

Pe lângă plopii fără soți.

*Pe lângă plopii fără soți
Adesea am trecut;
Me cunoșceau vecinii toți,
Tu nu m'ai cunoscut.*

*La geamul teă ce strălucia
Privii atât de des:
O lume toată 'nțelegea,
Tu nu m'ai înțeles.*

*De câte ori am așteptat
O șoptă de respuns?
O di din viață să-mi fi dat,
O di-mi eră de-afuns;*

*O oră să fi fost amică,
Să ne iubim cu dor,
S'ascult de glasul gurii mici
O oră și să mor.*

*Dându-mă din ochtul teă senin
O rază din adins,
În calea timpilor ce vin
O stea s'ar fi aprins,*

*Ar fi trăit în veci de veci
Și rënduri de vieți,
Cu ale tale brațe reci
Înmărmuriază măreți*

*Un chip de-apururi adorat,
Cum nu mai ai părechă
Acele ține ce străbat
Din timpurile vechi;*

*Căci te iubiam cu ochi păgâni
Și plini de suferinți,
Ce mi-ă lăsară din bețrânt
Părinții din părinți.*

*Ați nici măcar imi pare reă
Că trec cu mult mai rar,
Că cu tristețu capul teă
Se 'ntoarce înședar;*

*Căci ați le semenă tuturor
La umblet și la port
Și te priveș nepăsător
C'un rece ochiu de mort.*

*Tu trebuiă să te cuprinđi
De acel farmec sfânt
Și noaptea candelă s'aprinđi
Iubiriă pe pământ.*

„Familia“ 1883 nr. 35.

Repertoriul nostru teatral.*

Fiind că ideia creării unui teatru național dincoace de Carpați prinde din ce în ce mai mult aripă și dimensiune; fiind că capacități tinere însemnate s'au simțit îndemnate de a spune și ele câte-o vorbă în asta privință; cred că-mi va fi permis și mie să me întind la vorbă asupra acestei chestiuni tot atât de frumose, pe cât și de folositoare.

Frumoasă, da... dar folositoare? la ce?.. imi va replica poate o minte mai riguroasă întru judecarea aparinței acestei instituțiunii omenești, care 'n partea ei cea mai mare e așa de decădută și de cuprinsă de gangrenă.

Și 'ntr'adevăr cumcă omul nostru, judecând după cele mai multe zidiri, ce pretind a fi teatre, va ave dreptate să întrebe cum pot fi folositoare locale și societății, cari propagă fără conștiință libertinagiul în idei, în simțiri și 'n fapte? — Pentru ca să feresc pe onorabili celitori ai acestor șire de confundarea teatrului-arte și teatrului-meserie, mi-am luat libertatea de-a usă de coloanele ăuarului dvoastre dle redactor, se 'nțelege, că fără pretensiunea, cumcă vorbele mele vor ave țaria aceea, care învinge și convinge.

Care din cotro cum am mai spus, a dat expresiunea părerilor sale în privința aceasta. Un domn colaborator al „Familiei“ a spus d. e. cumcă lucrul, ce ne trebuie înaintea tuturor, este un loc, din care să ne șoptească geniul național. Să ne șoptească geniul național! Bine!.. Dar ce? Pentru ca să șoptească, trebuie înainte de toate să aibă ce șopti. — O! imi va responde unul încređut în literatura noastră dramatică, nu cumva noi n'avem repertoriu? — Ba repertoriu avem, cine ăice că nu? numai ce repertoriu? Usez de paciența publicului pentru de a-ă înșiră aice o listă a averii noastre dramatice.

1-o Comediile dluă V. Alexandri — pline de spirit, înse pline partea cea mai mare și de immoralitate, cele mai multe apoi prea local scrise, amestecate cu greceșce, cu armeneseșce, cu ovreeșce, cu nemșeșce, cu ruseșce, în fine adeseori un galimatias peste puțină de a fi înțeles de Români de dincoace de Carpați. — Cu asta să nu creadă cineva, cumcă dl Alexandri n'a avut talentul de a scrie. O, talentul l-a avut și încă într'o măsură foarte mare, înse modelele și țintele, pe cari pare a le fi urmărit, sânt foarte turburi. Cumcă talentul, care poate să se manifeste în curățenie și frumsețe, a fost în dl Alexandri, dovdesc piese ca: Cinel-cinel, Craiă-nouă, Arninte și Pepeleă; ba chiar „Satul lui Cremene“ al dsale cu tot „Trifonius Petrinzelus“, e mai curată și mai frumoasă, în fine mai oglindă a poporului românesc, decât „Lipitorile“ în care ovreiuă vorbeșce ovreeșce, Grecul greceșce — astfel încât te miră de ce Sărbul nu vorbeșce sërbeșce?

2-o Comediile cele mari și pline de spiritul cel mai firesc ale dluă M. Millo, cari înse în frivolitate întrec încă și pe ale dluă Alexandri.

3-o Comediile fără de spirit și mai cu seamă

* În „Istoricul Societății pentru fond de teatru român“ reprodus de curând și de noi, s'a ăis că unul din primii spriginitori ai propunerii d'a se înființa un teatru național și dincoace de Carpați, a fost și Eminescu, care a scris în chestiunea aceasta un articol în „Familia“ la 1870 nr. 3. Spre a-l pute ceti și generațiunea actuală, reproducem aci articolul acela, care totodată ne dá aprețierea literaturii noastre dramatice din timpul acela.

fără de legătură ale dluî Pantazi Ghica, pline de fra-seologie, la vederea căroră te 'ndoiești, de vești caractere ori numai păpuși, — căci vorba în comediile dsale nu e mediu, prin care se exprimă cugetări, ci un caos de frase, cari pentru profunditatea înțelesului din ele, merită a fi puse alături cu vorbele țiganului pentr'o lulea de tutun.

4-o În fine piesele cele sporadice, dar excelente ale dluî Urechia, al căror păcat mare e acela că nu sînt mai multe, că nu sînt cît de multe. Afară de aste e „Răsvanŭ-Vodă“ a dluî Hașdău — dramă în cele mai multe privințe bună; — apoi mai sînt vr'o doue-trei încercări ofticoase ale unui domn Dimitrescu, cari totuș se pot jucă din cauza unor merite adeseori foarte îndoiioase. La urma urmelor se 'nțelege că vom trece la piesele, ce nu merită a fi jucate — și cari sînt :

5-o Încercările dramatice — miserabile și seci ale dluî A. Lazarescu. Acest domn Lazarescu a scris 2 volume de poesii și apoi drame ca : Sanuto, Massim pittorele, comediî ca : „Un amor românesc“, „Boierii și țeranii“ — și 'n toate aceste volume de poezie și prosă nici o idee, o limbă ce numai românească nu e, în fine o secațiune cumplită, care dacă a scăpat de flagelul criticeî, asta a fost numai din cauza obscurității autorului lor, — obscuritate, care l-ar fi cruțat și de șirurile acestea, dacă n'aș fi cetit cumcă a avut cucerirea de a pune în repetițiune unul din miserabilele sale produse : „Boierii și țeranii“. — Ca în treacăt și alături cu dl Lazarescu cităm dramaturgii ca : Halepliu, Mavrodolu, St. Mihăileanu, Carada etc. etc. în infinitum și din ce în ce mai ad absurdum. — De piese originale tot de categoria asta foiește apoi provincia. Acolo-și duc strălucita lor existență coronate cu hârtie aurită umbrele trecutului : Mihail Viteji, Ștefanii-cei-mari, Bogdani-cei-chiorii — apoi un repertoriu comic minuat d. e. Lumea ca nelumea saŭ Domnia asupra stelilor, Balamucul saŭ înțeleptii și nebunii, Contrabanda de la Giurgiu (respectiv Galați, Brăila, Turnu) — apoi drame ca Tudoru, ca Caucul de doi coși, Manole sêrbul etc. etc.

6-o Venim cu părere de reŭ la creaturele dramatice ale dluî Bolintineanu. O repetăm : cu părere de reŭ, căci națiunea așteaptă mult mai mult de la poetul cel mare și iubit, de la copilul ei cel desmierdat, decăt acele drame fără caractere, fără scop, fără legătură, imposibile prin nimicnicia lor, astfel încât autorul lor se pare a fi uitat cumcă e compunetorul plin de geniŭ și inimă al „Cântecelor și a plângerilor“ — a „baladelor“, — sfinte oglinzi de aur ale trecutului românesc. Dacă am fi să alegem între comediile lui Alexandri și dramele lui Bolintineanu — sigur c'am trebui să alegem comediile, cari cu toată frivolitatea lor, respiră pe fie-ce pagină o mulțime de spirit, de caracteristică și de viață palpitantă; pe când dramele dluî Bolintineanu nu aŭ nici un fond de viață, ba încă adesea respiră un fel de immoralitate crasă și grețioasă. (Veđi d. e. Ștefan Vodă cel Berbant.) Causa căderii celei adânci a dluî Bolintineanu în aceste creature, pare a fi împregiurarea : cumcă a aruncat ochii pe geniala acuilă a Nordului : pe Shakespeare. Într'adevăr, când iei în mână operele sale, cari se par așa de rupte, așa de fără legătură între sine, și se pare că nu e nimica mai ușor, decăt a scrie ca el, ba poate a-l și întrece chiar prin regularitate. Înse poate că n'a existat autor tragic, care să fie domnit cu mai multă siguritate asupra materiei sale, care să fie țesut cu mai

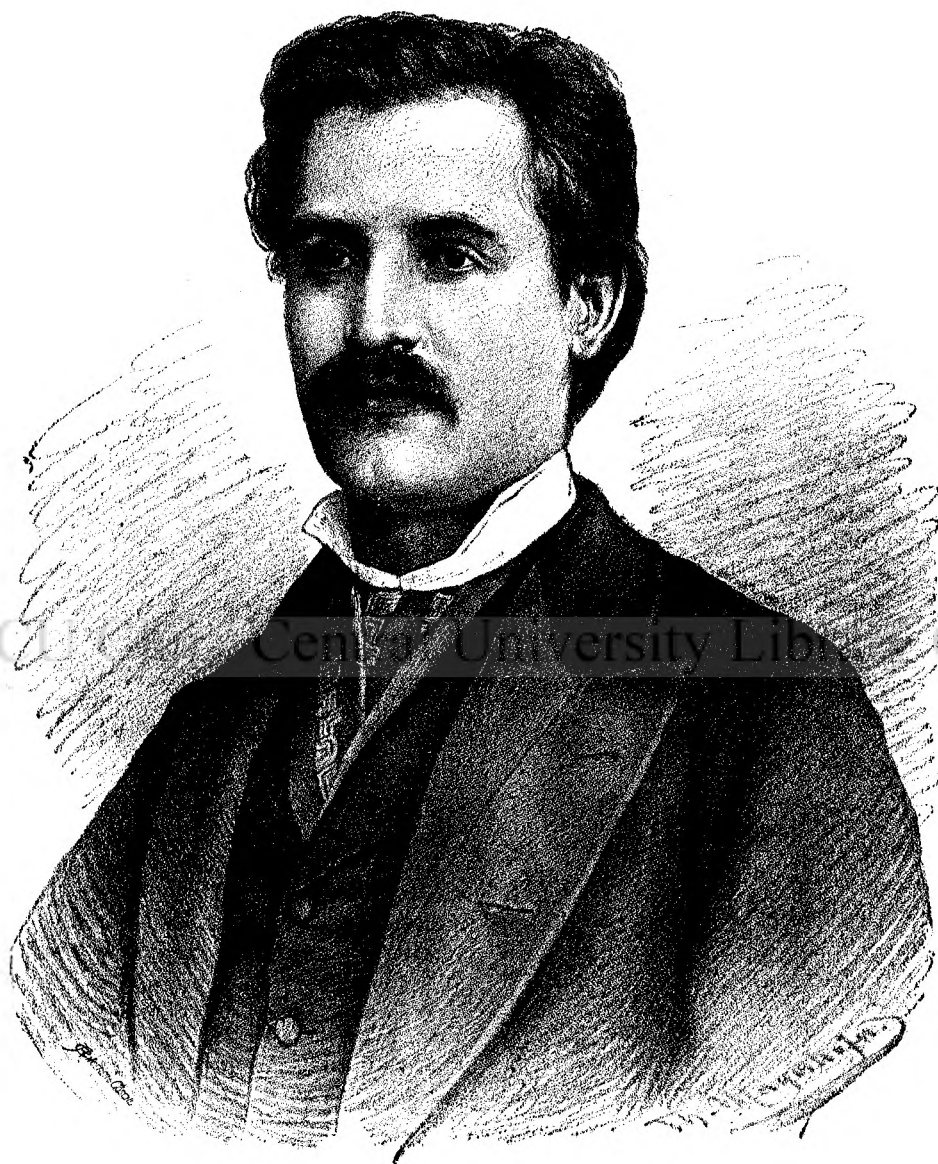
multă conștiință toate firele operei sale ca tocmai Shakespeare; căci ruptura sa e numai părută, și unui ochiŭ mai clar i se arată îndată unitatea cea plină de symbolism și de profunditate, care domnește în toate creațiunile acestui geniŭ puternic. Göthe — un geniŭ — a declarat cumcă un dramaturg, care cetește pe an mai mult de una piesă a lui Shakespeare e un dramaturg ruinat pentru eternitate. Shakespeare nu trebuie cetit, ci studiat, și încă astfel, ca să poți cunoaște ceea ce-ți permit puterile ca să imiți după el, — căci după părerea mea, terenul shakespeareian pe care dl Bolintineanu ar fi putut să-l calce mai cu succes, ar fi fost acela al abstracțiunii absolute, cum sînt d. e. Visul unei nopți de vară, Basmul de Iarnă, Ceea ce vreți etc. — iar nu terenul cel grav și teribil cu materia lui cea esactă, istorică și cu pretențiunea cea mare de a fi înainte de toate adevărat.

Sub 6-o voiŭ cită piese, cari merită într'adevăr să se repesinte, pentru că aŭ poezie, sînt lucrate cu talent mult, de și adevărul nu e tocmai păzit pretotindinea. Acestea-s : drama „Rienzi“ a lui Bodnarescu, dramatisare destul de nimerită a romanului lui Bulwer cu aceeaș numire, și drama : „Grigore Vodă“ a lui Depărățianu, — o genială aruncătură pe hârtie, ruptă în țesetura ei, neadevărată și neverisimilă pe alocurea; înse în ori-ce cas mai bună, decăt multe traducerii din franceză, cari aŭ avut onoare de a batjocori scena română.

Va să dică de vom face o socoteală conștiințioasă a averii noastre proprie dramatice, vom vedé că-s puține piesele acelea, cari prin existența lor nu prostituă teatrul național — și adeseori într'un mod, pe cât de corupt, pe atât și de barbar și de necult. (Veđi Comediile originale ale dluî I. Caragialy.)

De aceea eŭ găsesc, că cea mai bună idee de a începe cu teatrul național, e aceea ce a pus-o pe tapet dl Lăpădat : Un almanac pe fiecare an, care să conțină numai lucrări dramatice, se înțelege că bune. — Dl Lăpădat și junimea română din Paris în genere, aŭ ocaziunea a vedé jucând artiștiŭ cei mai mari ai Europei și jucându-se piesele cele mai bune, cari astăzi cel puțin daŭ tact și ton întregii Europe dramatice. Théâtre français, Odeon, Gymnase — iată nume a căror șgomot trece departe afără din marginile Franței, însoțit de prejudiciul frumos al unei valori atât estetice cât și etice. Subsemnatul nu are înaintea ochilor seî decăt teatrul de curte al Vienei, care și el, de când cu dimisiunea lui Laube, e într'o decadentă vedită, și cu toate astea aerul cel curat, poetic, plin de minte și inimă, care-l respiră într'o instituțiune clasică, îi însuflă desgustul cel mai mare pentru tot libertinagiul de spirit și de inimă, care înflorește într'o urciune crasă și nespovedită pe toate celelalte teatre.

Se înțelege că înghiebând repertoriul cât îl avem, culegând actorii de categoria celora, cari i-am vęđut riđend și la lumina zilei de tot ce-l frumos și bun; se înțelege că astfel am puté să deschidem un teatru chiar de ađi, fără ca națiunea să contribuie ca atare un ban măcar, pentru că masa poporului aleargă cu banul din urmă chiar, pentru a vedé represintându-se înaintea sa necuviința, pe cari eŭ, să am o putere, le-aș pune sub priveghiarea tribunalului corecțional . . . dar oare, dacă națiunea ca atare se simte dispusă ca să contribuie pentru înființarea unui teatru național, ea să cadă în aceleași greșeli, în care a căđut lumea toată? Oare noi să nu învățăm din greșelile altora? Să nu ne folosim de împregiurarea cea în sine favo-

Mihail Eminescu

1850-1889

rabilă, cumcă simțul poporului nostru e încă vergin și necorupt de veninul farselor și al operelor franceze și nemțești? — Din contră... să ne folosim de împregiurarea asta așa de favorabilă într'un timp, în care atmosfera Europei întregi e infectată de corupțiune și de frivolitate, ca tocmai într'un asemenea timp noi să dedăm publicul nostru, folosindu-ne de neesperința lui, cu creațiunile geniilor puternice, cu simțeminte mari, nobile, frumoase, cu idei sănătoase și morale.

Dar îmi va replică cineva, cumcă publicul nu va înțelege acele creațiuni ale geniilor puternice. Într'o privință va avé dreptate; pentru că drept vorbind, direcțiunea asta nobilă a scenei inaugurată în România cu succes de dl Pascaly prin piese de Scribe și Sardou, aceasta direcțiune pentru Românii din Austria va rămâne timp mai îndelungat poate neînțeleasă. Causa e foarte simplă. Întâiu, piesele acelea sunt expunerea unor obiceiuri și a unei vieți publice foarte dezvoltate, pe cari la Românii din Austria în genere mai nu le găsești, a doua e: cumcă autorii represintăți, înainte de toate nu sunt naționali. Prin asta nu voiū să ȳic, cumcă naționali românești, ci naționali în genere, autori adevărați de aceia cari înțelegând spiritul națiunii lor, să ridice prin și cu acest spirit pe public la înălțimea nivelului lor propriu. În orî-ce cas autorul trebuie să scrie pentru publicul ce-l are; — de și nu ȳic, și încă cu tot din adinsul nu voiū să ȳic, ca el să se coboare până la publicul lui. Aceasta manoperă minunată a să ridică pe public la sine și de a fi cu toate astea înțeles în toate de el aū priceput-o într'adevăr prea puțin, — ci germanii și francezii n'au înțelesu-o de fel. Modele în asta privință sunt dramaturgi spanioli, Shakespeare, și un autor norvegian, Românii poate prea puțin cunoscut, dramaturgul Bjōnstjerne Bjōrnson. Dar un dramaturg e, care întrunind mărimă și frumsețe, curățenie și pietate adevărat creștină, se ridică cu totul din cercurile cele exclusive numai ale unor clase ale societății până la abstracțiunea cea mare și puternică a poporului. Pe popor în luptele sale, în simțirea sa, în acțiunea sa, pe popor în puterea sa demonică și uriașă, în înțelepțiunea sa, în sufletul seū cel profund știe a-l pune pe scenă, Victor Hugo și numai el. Adorator al poporului și al libertății el le reflectă pe amēdoue în conture mari, gigantice, pe cari adeseori ori puterile numai omenești ale unui actor nici că le pot urmări cu expresiunea. Pe acest bard al libertății îl recomandăm cu multă serioșitate junimii ce va vré să se încerce în drame naționale-române.

Dar se prea poate, cumcă junimea noastră să se scușe cu lipsa și sărăcia. Cine vré să se scușe cu lipsa și cu sărăcia, acela în mine cel puțin nu și-a dat peste omul seū, dacă cunoașce limba germană se înțelege. Operele d. e. fiecare în parte coastă 10 cr. (Philipp Reclam. jun. Universal-Bibliothek) cine înse va vré să studieze piese teatrale clasice în cohesiunea lor cea organică, acela va face mai bine să cumpere broșurele din: Classische Theater-Bibliothek aller Nationen. (Stuttgart, Expedition der Freya.) Adevărat cumcă aceste broșure costă câte 18 cr., înse presintă folosul acela, cumcă fiecare din piese e precedată de o introducere în genere bine scrisă, care expune clar cohesiunea internă și valoarea estetică și etică a piesei. În genere noi nu sūntem pentru traduceri, ci pentru compuneri originale; numai aceea voim, ca piesele de nu vor avé valoare estetică mare, cea elică înse să fie absolută. Ne place noue și gluma mai bruscă, numai ea să fie mo-

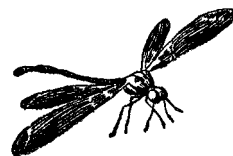
rală, să nu fie croită pe speșele a ce e bun. Ne place noue și caracterul vulgar, numai corupt să nu fie; onest, drept și bun ca litera evangheliei, iată cum voim noi să fie caracterul vulgar din dramele naționale. Dacă cineva se simte anume dispus să trateze materiī tragice, ori comice din poporul țeran, îi recomandăm de model pentru cea întâiu sublima dramă a lui Frederic Hebbel: „Maria Magdalena“, pentru cea de a doua comediile cele populare ale poetului danez Holberg. Nu să le imiteze, nu să le traducă, ci numai să le aibă de măsurat pentru ce va scrie în acest gen. Sūnt bineveniți autorii aceia, cari chiar cu talent mai neînsemnat își dau o silință onestă de a scrie solid și sănătos fără jignirea moralei și-a cuviinței — adeseori încă autori de aceștia sūnt mai de preț decât de aceia, cari strălucesc prin lucșul cel bogat al fantasiei, prin verva cea plină și strălucită a spiritului; tot așa precum adeseori e mai de preferat apa cea viă, curată, proaspătă, care constituie o condițiune neapărată a vieții, înaintea chiar a parfumatelor vinuri ale orientului.

Repet dar cumcă studiul cel serios al dramaturgilor *naționali*, acela numai poate să ne aducă, ca să compunem un repertoriu național român, care nu numai să placă, ci să și folosească, ba încă înainte de toate să folosească.

Al doilea moment în crearea teatrului național sūnt actorii. Dacă repertoriul e sufletul unui teatru, actorii sūnt corpul lui, sūnt materia în care se întrupează repertoriul. Dacă națiunea română se va simți dispusă de a contribui într'adevăr și din toată inima pentru un teatru, care să-i facă onoare, ea va creă stipendii pentru actori și actrițe. Cumcă în alegerea acestor stipendiști procedura urmează din ēnsași natura artei, ca să fie alta decât la conferirea stipendiilor pentru specialități, asta se înțelege de sine, și nu cred cumcă aș avé nevoie s'o dovedesc. Care înse e acea procedură, îmi rezerv, cu bunăvoința dvoastre, de a dezvoltă altă dată în columnele stimatului domniei voastre ȳiar. (N'am primit nimic. Red.)

Ca un postscript voiū adaugă un consiliu *esențial*, acela adevărat de a nu imită autorii din limbī occulte, cari n'au făcut calea în giurul lumii, d. e. ruși, maghiari, sērbī — din cauza simplă cumcă aceștia în adevăr aū câte ceva original, care place; înse elementul etic din ei e infectat. Astfel de autori plini de spirit și originalitate, cari cu toate astea sūnt reī, avem și noi în sfera literaturii dramatice. Să mai cităm încă odată pe domni Alexandri și Millo? O declarăm, cumcă după cele ce am spus nu trebuie nimeni să-și facă o idee mică despre acești literatori români; căci o idee rea (care-i a noastră) nu e încă o idee mică. Din contră, cine vré să studieze caracteristica, fisionomia psihologică, originalitatea poporului românesc, pe acela-l consiliăm cu tot dinadinsul ca să studieze comediile domnului Alexandri.

M. EMINESCU.

Lanțul de aur.*

Novelă suedică de Onkel Adam.

Traducere de Mihail Eminescu.

Într-o sară posomorită de toamnă, puțin după ce intrasem în enoria mea — începui amicul meu preotul Z... narațiunea sa, — ședeam singur în camera mea de studiu, în care locuiesc și astăzi, și din care am privirea peste biserică și cimitir. Atunci intră o servitoare la mine în casă și-mi spuse, că un domn strein, care ar aștepta în camera mea de vizită, doriă să vorbească cu mine. Eui alergai jos; eră un june de-un esterior frumos, care înse eră foarte palid și avea în privirea sa o durere sêlbatecă, din care causă credeam, că voiui auđi de sigur de la el vre-o veste neplăcută.

— Voiam să ve rog pentru cheia de la mormântul Lejonswård — ăise el — o aveți pe semne încă.

— Cum? — întrebați mirat — vreți a o ave acuma? e prea târziu!

— Vreui s'o am — ăise streinul cu nerăbdare, căci un cadavru — da într'adevăr un cadavru — o să se mai adaugă încă pe lângă celelalte chiar acuma. — Streinul imi părea atât de extraordinar, încât mai protestați puțin. El observă aceasta și-mi ăise: Ve aduceți aminte, părinte, de mine saui nu? Numele meu e Lejonswård, și cadavrul, ce o să se așede în camera îngustă, e acesta al consoartei mele. Eui am o cheia, cer înse și pe cealaltă; imi veți refușă dar și acuma?

Imi dedui cheia și chiar fără un cuvânt de mulțumire alergai în jos. Eui înse me reintorsei în camera mea și căutam afară în întunerecul cimitirului. Puțin și vedui mai multe facle mișcându-se peste morminte la mormântul menționat. Mormântul se deschise și vedui lumina faclelor între gratie. Eră un aspect posomorit, pe care nu-l voiui uită nici odată.

Înmormântarea simplă se fini, și îndată mi-se aduse cheia.

Maui mulți ani trecură, când acelaș june veni la mine într'o nainte de amiazi. Me cunoșci încă părinte? me întrebă. După ce-i afirmai întrebarea sa, ăise: Ei bine, voiui să fiui în enoria dtale, colo în castelul Lejonsnäs.

— Voiți a locui în castelul Lejonsnäs? asta nu ve poate fi hotărîre serioasă, conte, acolo n'a locuit nimeni aproape de o sută de ani.

— Cu atâta mai bine, eui voiui să straform castelul într'o locuință omenească; înse voiui purtă o viață foarte izolată. Servitorii mei sânt vetaful de curte, vizitul și camerierul. Va fi o viață liniștită. Voiți a me insoți — continuă el — căci cu toate că-s fideicomisul moșiei, cu toate astea, ve spun, nu știui mai nica despre ea. Aide, acompaniază-me și me condū la scumpele mele rude, care cum se ăice, s'ar află acolo în efigie.

Am spus atuncia soției mele despre călătoria mea, ne-am pus în trăsura contelui și am purces, iară caii îi mână servitorul seui cel espert, care afară de

cunoșcința misterelor bucătăriei și a camerăriei mai posedea și dibăcia de a mână bine o păreche de cai.

În curând am ajuns la moșie. O zidire masivă și mare căută cu ferestrele sale negrite posomorit înaintea sa. Maui multe rënduri duple de arbori străvechi, cari pe semne fuseră odată tunși cu foarfecele, încongiuraui din ambele părți curtea spațioasă, în al căreia mijloc se află o fântână artificială desecată și încongiurată de un haliș de cimitir parte sêlbătăcit, parte uscat. Acea-ta e descrițiunea scurtă a locului.

Contele surise și căută la mine. Cum ve pare a acest fideicomis — ăise el — așa-e că are seamen cu o locuință de strigoii? E curios — urmă el — că căutam în astfel de locuri relațiunii mai intime cu lumea spiritelor, ca și când aceste n'ar manifestă presința lor pretutindenți. Ve îndoiți? Clătinați din cap? Ei bine, dacă nu e o lume de spirite, de ce am ave o voce în intru, care ne spune, că este?

— Nu toți au o astfel de voce, — ăisei zimb.

— Atunci ești în rătăcire, părinte, — ăise contele cu zel — nu poți negă, că sânt întâmplări, cari nu le poate explică mintea noastră, cari decurg de la o influință superioară, și sânt oameni, cari au fost în viață mai mult decât odată în pozițiune de a crede în o lume de spirite. Spune-mi, ce este aceea, ce mângăie când ai perdut tot, tot ce aveai mai scump, adecă — el tăcui vr'o câteva minute, luptându-se cu o emoțiune internă — adecă soția ta, — urmă el — copilul teui; ce e aceea, care, când bătut de loviturile sorții, îngenunchiând înaintea sicriului, îți vine ca o rază chiară de lumină dintr'o lume mai bună, ce-ți lumineă sufletul; saui acea șoptire blândă de mângăere și viață, care vorbeșce inimii înghețate? Sufletul acelei, pe care o iubești, îți împarte ceva din fericirea sa.

Acuma veni și inspectorul cu cheile castelului și intrerupse convorbirea. Și el spuse, că castelul nu ar fi de locuit, înse contele ținu la hotărîrea sa.

— Dă-mi numai cheile, domnule inspector, n'ai trebuință de a me insoți, eui și cu părintele ne-om orientă, numai spune-ne de la cari uși sânt cheile.

Inspectorul se închină și începui a enumără: Aceasta-i de la ușa casei mari, aceasta de la apartamentul repausatului consilier de stat, aceasta de la apartamentul doamnei consilieriese, și aceasta de la camerele contelui june saui — adause el puțin confus — de la apartamentul din partea stângă, în care locuia odinioară bunul dvoastre când eră june.

— Destul, domnule inspector, ne-om orientă — îl intrerupse contele c'un suris.

Ne apropiarăm de castel. Auđit-ați — ăise contele — camerele contelui june. Contele acesta june a fost bunul meu. — De aici se vede, că tradițiunile nu învechiesc nici odată. Acest conte june — așa-l numesc aici, a murit acum mai bine de cinc-ăeci de ani, bêtân și slab.

Când intrarăm pe pragul mare și boltit, un aer rece și stricat ne veni înainte. Ici si cole căduse părți din ornamentele de gyps de pe pereți, și mai multe cadre mari, zugrăvite în oleiui, ce reprezentaui vênătorii de urși, se pêtase de mucegaiui. Antecamera nu e prea învitătoare — ăise contele — înse să mergem mai departe.

(Va urmă.)

* Traducerea aceasta e una din primele lucrări literare ale lui Eminescu. A apărut la 1866, în „Familia“ (nrile 33—37.) adica în acelaș an în care s'a presintat tot acolo și cu primele sale poesii. Fiind de interes literar să adunăm tot ce a scris Eminescu, o reproducem ca astfel să fie la îndemâna tuturor.

În Nirvana.

De Caragiale.

Şunt peste doue-şeci de ani de atunci.

Locuiam într-o casă unde trăsesese în gazdă un actor, vara director de teatru în provincie. Stagiunea migrării actorilor se sfârşise: eră toamnă, şi aceste pasări călătoare se întorceau pe la cuiburile lor.

Vedându-mă că citiam într-una, actorul mă duse cu un fel de mândrie:

„Îţi place să te ocupi cu literatura... Am şi eu un băiat în trupă care citeşte mult; este foarte învăţat, ştie nemţeşte, şi are mare talent; face poezii; ne-a făcut câteva cuplete minunate. Eu cred că ţi-ar face plăcere să-l cunoşti“.

Şi-mi povestii cum găsisese într'un otel din Giurgiu pe acel băiat — care slugia în curte şi la grajd — culcat în fân şi citind în gura mare pe Schiller.

În iesele grajdului, la o parte, eră un giaman-tan — biblioteca băiatului — plin cu cărţi nemţeşti.

Băiatul eră foarte blând, de treabă, nu avea nici un viţiu. Eră strein de departe, dicea el, dar nu voia să spună de unde. Se vedea bine a fi copil de oameni, ajuns aci din cine ştie ce împregiurare.

Actorul îi propuse să-l ia suflet cu şapte galbeni pe lună, şi băiatul primi cu bucurie. Îşi luase biblioteca şi acum se află în Bucureşti.

Sara trebuia să vie la directorul lui — astfel puteam să-l ved.

Eram foarte curios să-l cunosc. Nu ştiu pentru ce, mă închipuiam pe tinerul aventurar ca pe o fiinţă extraordinară, un eroi, un viitor om mare.

În închipuirea mea, vedându-l în revoltă faţă cu practica vieţii comune, găsim că dispreţul lui pentru disciplina socială e o dovadă cumcă omul acesta trebuie să fie scos dintr'un tipar de lux, nu din acela din care se estrag exemplarele stereotipe cu miile de duzine.

De şi în genere teoria de la care plecam eu ca să gândesc astfel — că adică un om mare trebuie în toate să fie ca neomenii — eră pripită, poate chiar de loc întemeiată, în speţă inse s'a adevărit cu prisos.

Tinărul sosi.

Eră o frumuseţe! O figură clasică încadrată de nişte plete mari negre; o frunte înaltă şi senină; nişte ochi mari — la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cineva este înăuntru; un zimbet blând şi adânc melancolic. Avea aerul unui sfânt tiner coborît dintr'o veche icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare.

„Me recomand, Mihail Eminescu“.

Aşa l-am cunoscut eu.

Câtă filosofie n'am depănat împreună toată noaptea aceea cu nepregelul vârstei de şapte-spre-şeci ani! Ce entusiasm! Ce veselie!

Hotărît, închipuirea nu me înşelase... Eră un copil minunat.

Într'o noapte trăsesese în curentul literaturii germane, de c

— Dacă... „poesia, trebuie să... şi scris.“

— Da, am sc

— Atunci, — şi... si nu pot scrie, — fii bun şi... de dta.

Eminescu s'a executat numa. cată dedicată unei actriţe de care ei

amorat... D'abiă mai ţiu minte. Ştiu atâta că eră vorba de strălucirea şi bogăţiile unui rege asirian nenorocit de o pasiune contrariată... cam aşă ceva. Poesia aceasta mă pare că s'a şi publicat prin 68 sau 69 în „Familia“ din Pesta.*

A doua zi sara ne-am întâlnit iarăş. Dar peste zi o nemulţumire intimă intervenise. Actriţa fusese foarte puţin mişcată de mahnirea regelui asirian. Eminescu eră de astă dată tăcut şi posomorît, vorbea foarte puţin şi contradicţia îl irită. Însedar l-am rugat să-mi mai arate vre-o poezie sau să mi-o citească tot pe ceea care o cunoşteam. A plecat să se culce de vreme, şi dimineaţa la amiazi, când m'am dus la el l-am găsit tot dormind.

L-am sculat. Se dusesese acuma supărarea, ba eră chiar mai vesel ca alaltăeri. Am petrecut toată ziua rîdînd, mi-a vorbit despre India antică, despre Daci, despre Ştefan-cel-Mare, şi mi-a cântat doina.

Îi trecuse ciuda regelui asirian şi acum se bucură în linişte de avuţiile şi strălucirea lui.

Aşa l-am cunoscut atuncea, aşă a ramas până în cele din urmă momente bune: vesel şi trist; comunicativ şi ursuz; blând şi aspru; mulţumindu-se cu nimica şi nemulţumit totdeauna de toate; aci de o abstenenţă de pustnic, aci apoi lacom de plăcerile vieţii; fugind de oameni şi căutându-i; nepăsător ca un bătrân stoic şi iritabil ca o fată nervoasă. — Ciudată amestecătură! — fericită pentru artist, nenorocită pentru om!

Primăvara următoare a plecat cu o trupă ambulată de teatru prin Moldova. Am aşteptat toamna pe Eminescu însedar, — trupa s'a întors fără dînsul.

Părintele lui, de fel din Botoşani, l-a regăsit pe excentricul fugar, şi mai cu binele, mai cu de-a sila, l-a luat acasă şi d'acolo l-a trimis la Viena.

Am vedut mai târziu „Ideal pierdut în noaptea unei lumi ce nu mai este...“ Eminescu îşi ţinea făgăduiala: copilul creşcea om mare.

Mai în urmă l-am întâlnit tot aici pe Eminescu cu un frate al lui, ofiţer. Plecau amîndoi în streină-tate, el la Viena, celalalt la Berlin.

Militarul eră frate mai mare; tot aşă de frumos, de blând şi de ciudat — o isbitoare asemănare în toate.

Acela a mers la Berlin; în câteva luni a speriat Academia militară cu talentele-î şi a dat un examen care l-a făcut pe mareşalul Moltke să se intereseze foarte de aproape de soarta lui, hotărît să-l ia pe lângă dînsul. Ca să-şi încoroneze succesul, militarul s'a dus acasă şi, fără să lase măcar o vorbă, s'a împuşcat.

Peste mai multă vreme, când am vorbit cu Eminescu de trista împregiurare a militarului, el mi-a răspuns rîdînd:

„Mai bine! ala eră mai cuminte ca noi!“

Peste câţiva ani a venit în Bucureşti tata lui Eminescu. Eră un bătrân foarte drăguţ, glumeţ şi original. Făcuse o bună afacere şi venise să-î cumpere fiului haine şi ceasornic şi să-î dea „din viaţă“ o sută de galbeni, partea lui de moştenire din averea părintească.

L-am întrebat atunci pe Eminescu dacă muma lui trăeşte. Mama murise, dar, după aerul posomorît cu care mi-a răspuns, am înţeles că de moartea ei se

* S'a publicat sub titlul: „Amorul unei marmure“ la nr. 33 al „Familiei“ de unde o reproducem mai la Red.

legaŭ niște amintiri mai crude decât ca de o moarte normală, nu numai dureroase, dar și neplăcute.

Am aflat apoi că o soră a lui, care-l iubiă foarte, trăia retrasă într'o mănăstire: biata fată eră paralizată din copilărie.

Și au fost oameni, nu de rënd, oameni de seamă, cărora le-a plăcut să facă sau să lase a se crede că nenorocirea lui Eminescu a fost cauzată de vițiu.

Eră, în adevăr, un om desordonat, dar nici de cum vițios. În lumea asta, mulțimea celor de rënd crede că plăcerile materiale ale vieții sunt privilegiul lor exclusiv și că oamenii rari nu au voie să aibă și ei defecte.

Avea un temperament de o excesivă neegalitate, și când o pasiune îl apucă, eră o tortură nepomenită. Am fost de multe ori confidentul lui.

Cu deseversire lipsit de manierele comune, succesul îi scăpă foarte adesea... Atunci eră o sbuciumare teribilă, o încordare a simțirii, un acces de gelosie, cari lăsaŭ să se întrevedă destul de clar felul cum acest om superior trebuia să sfârșească.

Când ostenia bine de acel cutremur, se încheia în odaia lui, dormia dus și peste două trei zile se arăta iar liniștit ca „Lucaferul“ lui — „nemuritor și rece“.

Acum începea cu verva lui strălucită să-mi predice *budismul*, și să-mi cânte *Nirvana*, ținta supremă a lui Buda-Çakiamuni.

O așa încordare, un așa acces a avut în ultimele momente bune: acela a fost semnalul sfârșitului. După cutremur, el nu s'a mai închis în odaie să se culce și să mai facă ce făcea mai înainte Lucaferul. A pornit înainte, tot înainte, până ce a căzut sub loviturile vrăjmașului pe care-l purta în sinu-i încă din sinul mamei sale. Copil al unei rase nobile și bătrâne, în el se petrecea lupta decisivă între flacăra celei mai înalte vieți și germenul distrugerii finale a rasei — genul cu nebunia.

Lupta a fost groaznică. Încercarea, drumul către Nirvana a fost tot așa de dureroasă cât și de strălucită.

În capul cel mai bolnav, cea mai luminoasă inteligență — cel mai măhnit suflet în trupul cel mai trudit! Și dacă am plâns când l-au așezat prietenii, și vrăjmașii, admiratorii și invidioșii, sub „teul sfânt“ n'am plâns de moartea lui; am plâns de truda vieții, de câte suferise această iritabilă natură de la impregurări, de la oameni, de la ea însăși.

Acest Eminescu a suferit de multe, a suferit și de foame. Da, dar nu s'a încovoiat nici odată: eră un om dintr'o bucată și nu dintr'una care se găsește pe toate cărările.

Generații întregi or să suie cu pompă dealul care duce la Șerban-Vodă, după ce vor fi umplut cu nimicul lor o vreme, și o bucată din care să scoți un alt Eminescu nu se va mai găsi poate.

Să doarmă în pace necăjitul suflet!

Ferventul budist este acuma fericit; el s'a întors în Nirvana — așa de frumos cântată, atât de mult dorită — pentru densusul prea târziu, prea de vreme pentru noi.

1889, iunie 18.

Amorul unei marmure.

Știrile-î alungă în spaima înghiețată,
Cu sufletu 'n ruină un rege-asirian,
Cum stâncelor aruncă durerea-î înspumată
Gemëndul uragan.

De ce nu sânt un rege să sfarm cu-a mea durere,
De ce nu sânt Satana, de ce nu-s Dumnezeu,
Să fac să rump-o lume ce sfășie 'n tăcere
Sdrobit sufletul meu.

Un leu pustiei rage turbarea lui fugindă,
Un ocean se 'mbată pe-al vânturilor joc
Și norii-ș spun în tunet durerea lor mugindă,
Gândirile de foc.

Eu singur n'am cui spune cumplita mea durere,
Eu singur n'am cui spune nebunul meu amor,
Căci mie mi-a dats oartea amara mângăere:
O peatră să ador.

Murindului speranța, turbării resbunarea,
Profetului blăstemul, credinței Dumnezeu,
La sinucid o umbră ce-î sperie desperarea,
Nimic, nimica eu.

Nimica doar' icoana-ți care me învenină,
Nimic doar' suvenirea surisului teŭ lin,
Nimic decât o rază din fața ta senină,
Din ochiul teŭ senin.

Și te iubesc copilă cum repedeă junie
Iubește 'n ochi de flacări a zilelor noroc,
Iubesc precum iubește pe-o albă vijelie
Un ocean de foc.

Din ochi de-ar soarbe geniul slăbit a mea privire,
De-ar tremură la sinu-mi gingașul teŭ mijloc:
Ai pune pe-a mea frunte în vise de mărire
Un diadem de foc.

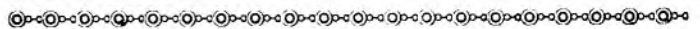
Și-aș pune soartea lumii pe buza-ți purpurie,
Aș pune lege lumii rîdëndul teŭ delir;
Aș face al teŭ zîmbet un secol de orgie
Și lacrimile-ți mir.

Căci te iubesc copilă ca zeul nemurirea.
Ca preotul altarul, ca spaima un asil,
Ca scepтрul mâna blândă, ca vulturul mărirea,
Ca visul pe-un copil.

Și pasu 'n urmă-ți sboară c'o tainică mână,
Ca un smintit ce cată cu ochiu 'ngălbenit,
Cu fruntea 'nvinețită, cu fața cenușie,
Icoana ce-a iubit.

„Familia“ 1868 nr. 33.

M. EMINESCU.

Scrieți amintiri!

Fatal pentru literatura noastră, că despre viața intimă a scriitorilor noștri, mai ales a poezilor, nu se scrie aproape nimic. Câteva date biografice și câteva evenimente mai marcante sânt tot ce se înșiră, când se apreciază activitatea fruntașilor literaturii noastre. Și știut este, că chiar micile detalii, în aparență ori

cât de neînsemnate, își au importanța lor deosebită, pentru a pute pronunța o opinie exactă și întemeiată asupra artistului și a operelor lui. Lipsind aceste detalii, ne lipsește cheia ce ne deschide camera cu bogățiile și ne duce la cunoașterea izvorului psihic, din care sunt scoase petrele nestimate.

La streini nu este astfel. Viața scriitorilor altor popoare culte, este o carte deschisă. Toate fazele vieții lor, atât partea cea lumioasă cât și cea opacă, sunt expuse până în cele mai mici amănunte. Memoriile, biografiile, colecțiile de scrisori către rudeni și amici oferă material bogat criticului literar ca și psihologului.

Criticii lui Goethe, de pildă, operează cu date aproape matematice. Ei au la îndemână înainte de toate celebra autobiografie „Wahrheit und Dichtung“ care chiar și ca lucrare de artă întrece ori-ce memorii. (Bine înțeles, memoriile care nu mai sunt scrise în genul confesiunilor Sf. Augustin sau al acelora lui Rousseau.) Pe lângă acest memoriu, criticii și cetitorii dispun de sute de biografii, dintre care amintim cele mai importante datorite scriitorilor Lung-Stilling, H. Grimm, Lewes, Düntzer și în sfârșit Richard Meyer, care au elucidat toate paginile vieții lui Goethe. În aceste biografii vom găsi însemnată ca într'un călindar aproape fiecare zi din viața marelui poet german. Cu aceste detalii în mână scrutătorul științific comentează pe „Faust“, iar între cetitorul laic și autor s'a stabilit o intimitate deseversită, căci nimic nu mai e necunoscut înaintea lui, nimic neexplicabil.

Între noi și poezii noștri există înse un câmp necunoscut. Cetim produsele lor, fără a cunoaște causalitatea dintre ele și autor. Suntem osândiți a reduce totul la fantasmă și puterea de concepțiune a poetului. Le preamărim talentul poetic, fără a mai întreba de toate acele mărunturi peripeții, care i-au determinat felul de a viețui și de a scrie, dezvoltându-i talentul în o anumită direcție.

Mășterii criticele noastre s'au apucat deadreptul a trata operele poezilor noștri din înălțimea teoriilor științifice, lăsând în desconsiderare aproape completă substratul psihologic, amănuntele din viața poezilor.

Ca pildă eclatantă amintim pe Eminescu. Asupra iubitului nostru poet s'au scris cele mai copioase critici, fără înse a se fi scris o singură biografie mai mare, inhibată cu amănunte din viața lui cea atât de bogată în materie demnă de amintit. Nu șcim aproape nimic despre anii de studiu petrecuți la Cernăuți, Blaș și la Viena; nimic despre relațiunile lui familiare; despre viața lui intimă și deprinderile particulare acasă și în societatea amicilor. „Scrisorile“ publicate în ediția Șaraga, departe de a umple un gol atât de simțit în literatura noastră, sunt publicate de mână nepricepută și fără nici o chibzuință, încât deocamdată ar fi putut rămâne în manuscris.

Sunt deci de alte detalii a căror desvélire o așteptăm. Eminescu a avut la Viena amic pe dl Slavicî. Oare dl Slavicî să nu aibă nimic de spus despre amicul seú, lucruri ce ar fi de interes deosebit pentru literatură? La Cernăuți pe dl T. V. Stefanelli, care este în poziție a desvél un tezaur de amintiri. La București și la Iași, Eminescu a avut un șir de amici literari, între care pe congenialul Caragiale. Oare nici dl Caragiale nu are cunoștință de detalii de interes public din viața celui mai nobil tovarăș ce l-a avut?

Și a avut Eminescu ucenicii o droaie și un mare număr de admiratori care îl cunoșceau personal. Oare

dl Vlahuța, distinsul urmaș al lui Eminescu, să nu aibă nici o amintire demnă de descoperit?

Și câți alții nu mai sunt cari ar pute contribui la reconstruirea biografiei celui mai genial poet al națiunii noastre!

Timpul în care Eminescu împreună petrecea cu cei amintiți, e încă recent. Cei zece ani, impliniți astăzi, nu vor fi șters mult din memoria lor. Toate vorbele și indeletnicirile, toate dorințele și visurile lui Eminescu le-au fost cunoscute.

Toate aceste împreună alcătuiesc un tezaur, pe care dacă nu ni-l descoperiți și noue, generațiunii mai tinere, ne despoiați de o lume întreagă de cunoștințe.

Astăzi, când serbătorim memoria marelui nostru poet, avem dreptul a ne adresa voue tuturor, cari fericiți ați fost a-l ave în mijlocul vostru, arătându-ve datorita ce o aveți față de Eminescu, față de literatura română și față de noi.

Scrieți amintiri și dați-ne icoana completă și adevărată a lui Eminescu!

La cine sânt manuscrisele lui Eminescu?

Doamna L., domiciliată în strada Știrbei-Vodă din București, la care Eminescu stătuse în locuință înainte de a căde pentru a doua oară bolnav, are cunoștință pozitivă, că poetul a lăsat în urma sa mai multe manuscrise, proză și versuri. Aceste manuscrise numita doamnă le-a adunat în teancuri și le-a pachetat într'un geamantan. După moartea lui Eminescu, neșciind ea cui să se adreseze, fiind că nu cunoșcea rudele lui, doamna L., a ținut la sine încă vre-o trei luni mica avere a poetului, până ce într'o zi au venit trei domni și dându-se drept prietini ai repositului, au cerut să li se predea cărțile și manuscrisele lui. Doamna L. le-a predat tot, fără a-și reține nici o slovă și fără a mai cerceta, dacă acești „prietini“ erau eređi legali și autorizați sau nu. Ba, buna credința acestei femei a fost atât de mare, încât nici de numele „prietinilor“, n'a mai întrebat.

Chestiunea e foarte misterioasă.

După cât șcim, până acum nu se cunosc acei prietini, posesori ai manuscriselor lui Eminescu. Încă nimeni n'a spus în public, unde se găsesc lucrările inedite ale lui Eminescu, — despre cari doamna L. cu siguranță șcie că există. În public a transpirat numai atât, că un fruntaș literat și bun cunosător al lui Eminescu, posedă vre-o 15 poezii inedite de-ale poetului, pe cari are de gând a le scoate la iveală mai târziu.

În fața acestor stări de lucruri ne credem în drept a întreba:

1. Cine sânt acei „prietini“, acei fericiți și egoiști posesori ai unor hârtii de valoare atât de mare pentru literatură?

2. Este oare vorba de un egoism reu-înțeles, de vanitatea de a ave în arhivul privat scrierii inedite de-ale genialului nostru poet, sau misterioșii prietini rețin acele hârtii în scopul meschin de a le utiliza și preface în bani, îndată după ce întră prescripția dreptului de autor.

Somăm pe cei ce știu da, în privința aceasta, lămuririle necesare, să o facă fără nici o rezervă și considerație la persoane, căci vor aduce astfel un mare serviciu literaturii și memoriei aceluia, pe care astăzi cu slavă îl amintim.

SALON.

Amintiri despre Eminescu.

Eram student universitar în anul întâi. Venit de curând la București, eram foarte tânăr și nu aveam relații, ca să pot ajunge să cunosc pe Eminescu. Îi citisem deja așa de multe ori volumul de poezii, încât îl știam aproape pe dinafară, din scoarță în scoarță. Farmecul poeziei lui, și forța artistului me fascinaseră.

Întâia oară l-am văzut pe Eminescu întins pe cazăle, în biserica Sf. Gheorghe-Noi. Fața ca de ceară, mustața neagră, și barba neagră puțin crescută, sprâncenele negre, — chipul dedesfigurat de moarte, îmi reamintea figura sublimă a „Luceafărului” născut din neguri... Capul, și aproape fruntea întregă îi erau învelite într'un bandaj negru, — în urma secționării ce i s'a făcut pentru a i se scoate și cântări crierul.

M'am apropiat de sicriul împodobit cu flori și coroane, și podidit de plâns, mi-am adus aminte de versurile:

„Ci eu aș vrea ca unul, venind de mine-aproape,
„Să-mi spuie al tei nume pe 'nchisele-mi pleoape...”

Un număr de convoi l-a petrecut până la groapă, așezându-l spre vecinic repaos sub un tei, pe care el atât de dulce și atât de adeseori l-a cântat...

Astăzi, de ce ani după atât de tristul sfârșit al unei vieți atât de strălucite și sbuciumate, am crezut cu cale să spun și eu câteva cuvinte în amintirea lui Eminescu, contribuind și eu cu puținel ce pot pentru îmbogățirea materialului despre viața marelui nostru poet.

Acesta este motivul care m'a îndemnat să scriu rândurile ce urmează.

Acuma câțiva ani ședeam în strada Segmentului nr. 7. Dl Ioan Slavici venind odată la mine, îmi spune că în același apartament unde stau eu, a locuit și Eminescu.

Grație acestei descoperiri, am căutat să iau de la stăpânul casei informații asupra lui Eminescu; ce făcea și cum era el acasă la el, și ce impresie făcea cu personalitatea sa originală celor de sub un acoperiș cu densul.

Dl avocat Stelian Chirițescu, actualul proprietar al caselor, îmi spune că dsa era școlar pe timpul acela, și nu-și prea da seamă cine e Eminescu. Iar tatăl dsale, proprietarul de atunci, care putea și mai multe, a reposat.

Cu toate acestea dl St. Chirițescu mi-a putut da unele informații, pe care le voi înșiră.

Eminescu locuia în casele Chirițescu ceva înainte de anul 1884. A locuit acolo o jumătate de an, de la un Sf. Dumitru până la Sf. Gheorghe.

Apartamentul ce ocupă era compus din două odăițe mici și întunecoase, partere. Închiriase camerele goale, cu mobila sa proprie. Din ce se compunea acea mobilă proprie, e greu de reținut, de oare-ce din toată

casa numai o servitoare bătrână îl vizita și putea să știe ce-i în casă. Pare înse că între altele era și o mas simplă *de brad*. La ferestrele dinspre stradă, două ferestre, avea niște *perdele* de stambă galbină vecinic *lăsate*...

Servitoarea își exprimă adeseori mirarea de ne-regula și disordinea din casa lui Eminescu. Nicăi când Eminescu n'avea trebuință de nimic, nicăi când el nu cerea nimic, — nicăi chiar apă pentru spălat.

Chiriașii vecini nicăi odată nu știeau dacă Eminescu e acasă, sau nu e acasă. Nu se simțea de loc dacă e cineva în acea casă, așa de liniștit era poetul.

Între prietini cără îl vizitați pe Eminescu în spe-lunca sa se numără și dl T. Maiorescu.

Chiria și-o plătia Eminescu înainte, și foarte cinstit. Când mergea la bătrânul Chirițescu să-și plătească chiria, sta cu el de vorbă, îi povestea multe, și cu haz; de-odată înse el se opria de a mai vorbi, lăsă în jos buza inferioară, și nicăi un cuvânt nu-i mai puteai scoate din gură. Gândul lui atunci sbura spre alte sfere, poetul se pierdea în lumea gândurilor sale.

Cam pe la anul 1888 Mihail Eminescu a stat în Giurgiu mai multă vreme. Cu ce rost, — n'am putut afla. Dar adeseor. el urmăria pe o frumoasă blondă prin alea din acel oraș.

„Floare albastră! floare albastră!...”

Curând abia cu un an după aceasta poetul părăsește lumea noastră de sbuciumări și suferință, și se întoarce „în locul lui merit din ceri...”

S. SECULA.

Aniversara morții lui Eminescu și presa română.

A de cea aniversară a morții mult regretatului nostru poet Mihail Eminescu a deșteptat puțină interesare în presa bucureșteană. Aproape nime nu s'a mai adus aminte de poetul odată atât de serbătorit. Dacă revista „Floare Albastră” nu avea laudabila idee d'a scoate un număr comemorativ, aniversara ar fi trecut fără nicăi o expresiune a amintirii. Din acest număr intitulat „Mihail Eminescu” reproducem și noi doi articoli (Serții amintiri și La cine s'au manuscritele lui Eminescu) scriși de un colaborator al nostru.

Sub impresia acestei apatii, ziarul „Epoca” scrie un articol intitulat „Eminescu” care începe astfel:

„Ziua de astăzi, 17 iunie v., e o dată memorabilă pentru noi.

„Adi se implinesc de ce ani de când maestrul poeziei române a fost dus de prietini să la ultimul locaș în cimitirul Belu. Alaltăieri, la 15, s'a implinit prima decenie de la moartea lui. Cine s'a mai gândit înse la nefericitul poet? În ce ziar s'a văzut măcar în treacăt remarcarea acestei date atât de însemnată pentru țara noastră? Nicăiri și nimic. Politica absoarbe totul în mocirla meschinărilor ei.

„La ordinea zilei sunt lucruri mai „importante”: prinderea lui Pipă, manifestul „intelectualilor”, personalitatea dlui Bogdan Pitești...”

„În mijlocul atâtor „importante” cestiuni, care ziarist și-ar fi adus aminte de nefericitul poet stins în casa din strada Plantelor! Nicăi chiar foștii lui amici; meschinăriile vieții noastre le-au împăingent amintirea...”

„Și cu toate acestea, Mihail Eminescu e numele cel mai iubit în țara noastră, cel mai regretat și cel

mai pomenit! Librariii fac averi cu operele lui; actorii câștigă lauri declamându-i măestrile-și versuri; criticii se fac celebri analizându-i operele... Eminescu e un pedestal pentru gloria „mititeilor“, Eminescu e în gura tuturor și totuși câți își mai aduc aminte că astăzi e aniversarea veșnicei lui dispariții din lumea muritorilor!“

Diarul „Drapelul“ spune, că pricina acestei tăceri este că influința lui Eminescu a dispărut. Și încheie astfel:

„Cu toate astea nu este mai puțin adevărat că Eminescu va rămâne o figură mare a panteonului național, atât ca poet — cu toată unilateralitatea lui — cât și ca om — caracter arhicinstit dar pasiv, lipsit de orî-ce impulsivitate. Posteritatea — mai dreaptă, mai imparțială, fiind mai depărtată de el, va decide dacă influința lui Eminescu a fost mai mult bună sau mai mult fatală spiritului public, dacă nobleța lui de caracter a contribuit mai mult la înobilirea caracterelor decât a contribuit bolnăvicioasa lui inerție la paralisarea acțiunilor generoase și optimiste...“

„Până atunci, să nu uităm că dacă geniul lui Eminescu a avut un ascendent funest asupra generațiilor tinere, vina nu este a poetului, și că el a ispășit greu de tot nefericitul temperament cu care l-a pedepsit natura.“

„Ați, când primejdia influenței lui a dispărut, putem să ne aducem aminte de densusul numai cu sentimente de venerare și compătimire...“

Scrisoare din Seliște.

(„Societatea pentru fond de teatru român“ la noi. Pregătirile. Un cuvânt către inteligența română din orașele și comunele vecine.)

Di Iosif Vulcan, președintele „Societății pentru fond de teatru român“ s'a adresat fruntașilor de aici cu rugarea de a primi noi adunarea generală din estan a Societății, după ce la Abrud nu s'a putut de astădată.

Noi seliștenii nu puteam, dar nici nu voiam să declinăm de la noi osteneala de a primi adunarea ce ni se îmbie!

Nu puteam și nu voiam, pentru că prețuim și noi mult nisuițele acestei Societăți ideale, îndrăsnit de ideale, care întemeiată în zile mai bune, înainte cu 30 de ani, nici în aceste vremuri, cari față de cele de atunci, mult s'a înăsprit, nu încetează a alergă mereu, dar sigur, spre ținta ce și-a pus: de a adună cu posibilă grabire mijloacele materiale necesare pentru atingerea țintei finale: înființarea unui Teatru român pentru Românii din Transilvania și Ungaria.

Nu puteam și nu voiam, pentru că mândria și simțul național ce bate cu putere în vinele și inimile noastre, pretindea ca româneasca cinste ce ni se îmbie cu românească dragoste să o și primim!

Cu bucurie am hotărît a primi în mijlocul nostru ideala Societate, pentru că vedem că prin aceasta atât noave seliștenilor și comunei noastre, cât și ținutului de bun renume și curat românesc din giurul Seliștei, ni se dă, așa dîcînd, o răsplată pentru căldura și dragostea ce o am arătat în trecut pentru tot ce s'a făcut întru mărirea neamului românesc, atât pe

teren cultural și social cât și pe teren economic național. Cine nu ne cunoaște trecutul, i se dă bun privilegiu acum spre a ne cunoaște prezentul! Cunoscîndu-l pe acesta, sîntem siguri, că ea va constata că comuna noastră Seliște merită a fi pusă în rîndul celorlalte orașe și orașele pe cari le onorează societățile noastre culturale din când în când cu prezența lor și cari sînt privite drept — foculare culturale.

În scopul de a dovedi îndreptățirea bunului renume al comunei și giurului nostru celor ce ne cunosc, precum și a-i câștigă de la cei ce nu ne-au cunoscut până acum, se pregătesc aici pentru zilele 30 și 31 iulie st. n. tot ce e posibil ca adunarea generală de aici să fie pusă în șirul celor mai bine reușite, atât moralicește cât și materialicește, de până acum.

Ne-am îngrițit, ca în giurul adunării să se aranjeze și oare-cari festivități pe seama publicului ce se va adună, ca cu atât mai vîrtos și prin veselile serbărilor, să iasă la iveală bucuria și dragostea cu care cauza însaș pentru care luptă Societatea ce ne onorează cu prezența, este îmbrățișată de noi de toți!

Din bogatul program al acestora, anticipez până la publicarea lui, că cu acest privilegiu se va arangia o *exposițiune* în care se va aședă pe lângă obiectele ce se țin de industria de casă a seliștenilor și grupuri cari să represinte frumosul și renumitul *port seliștenesc* din timpurile cele mai vechi până ați. Se va arangia o *petrecere mare poporală*, spre a se pute cunoaște jocurile și vioiciunea poporului din acest ținut curat românesc.

Dorim să vedem în mijlocul nostru din acest privilegiu frați de-ai noștri de pretotindenea, asigurându-i, că îi vom primi cu recunoscute-ne frățască dragoste și ospitalitate, așa că se vor reîntoarce de la noi cu frumoase, dulci, dar mai presus de toate cu adevărat... românești suvenirii!

E rîndul acum al onoratei inteligențe române din comunele vecine și orașele învecinate, să ne deie mîna de ajutor ca frumosul plan de serbări ce l-am făcut, să-l și putem duce în deplinire, într'un chip vrednic de cauza frumoasă cu care e combinat și vrednic de onoarea noastră de popor românesc în massă compactă în aceste părți.

Ne va face mare bucurie, și tuturor cinste, dacă nu va fi sat din apropiere, și până la mare depărtare, care să nu fi fost reprezentat la această adunare prin preotul, învățătorul, notarul și primarul sau însoțit de cel puțin doi-trei țărani inteligenți și fruntași din comună! Și fiecare să-și țină de ambiție națională a sa, a se face membru al Societății de care e vorba, ori a-i veni cel puțin într'ajutor fondului ei, cu contribuirea unei sume, după putință.

În deosebii onorata inteligență română din Sibiiu, la al cărei glas totdeauna am alergat spre a înălță splendoarea manifestațiunilor naționale, culturale, bisericicești și sociale, arangiate la diferite ocațiuni spre onoarea și mărirea vazei națiunii, bisericești și societății române, — cu acest privilegiu ne poate ușoră foarte mult dorul și rîvna noastră: ca reușita adunării generale a „Societății pentru fond de teatru român“, atât moralicește cât și materialicește să fie în șirul prim pusă.

Ddeu ne ajute!

D. A. M.